

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення методичної ради університету
28 серпня 2021 року,
протокол № 1.

Перша проректорка, голова методичної
ради університету, кандидатка наук з
державного управління, доцентка

_____ Ірина КОВТУН

29 серпня 2021 року

м.п.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
з навчальної дисципліни
«ЛЮДСЬКИЙ РОЗВИТОК»
для підготовки на першому освітньому рівні
здобувачів вищої освіти ступеня бакалавр
зі спеціальності 232 Соціальне забезпечення
галузі знань 23 Соціальна робота
за денною формою навчання

м. Хмельницький
2021

РОЗРОБНИК:

Доцентка кафедри менеджменту, фінансів,
банківської справи та страхування, кандидатка
економічних наук, доцентка
27 серпня 2021 року

_____ Ірина КРАВЕЦЬ

СХВАЛЕНО

Рішення кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування
27 серпня 2021 року, протокол № 1 .

Заступниця завідувача кафедри, кандидатка
економічних наук, доцентка, доцентка
кафедри
27 серпня 2021 року

_____ Наталія ЗАХАРКЕВИЧ

Декан юридичного факультету, кандидат
юридичних наук
27 серпня 2021 року

_____ Сергій КРУШИНСЬКИЙ

Обліковий обсяг 2,4 ум.др.арк.

ЗМІСТ

		Стор.
1.	Структура вивчення навчальної дисципліни	3
	1.1. Тематичний план навчальної дисципліни	3
	1.2. Лекції (теми і плани)	4
	1.3. Семінарські заняття	6
	1.4. Самостійна робота студентів	19
	1.5. Індивідуальні завдання	24
	1.6. Підсумковий контроль	25
2.	Схема нарахування балів	28
3.	Рекомендовані джерела	30
4.	Інформаційні ресурси в Інтернеті	37

1. Структура вивчення навчальної дисципліни

1.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин											
		Денна форма навчання						Заочна форма навчання					
		Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
			Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС		Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС
1	“Людський розвиток” як навчальна дисципліна і галузь наукових досліджень	6	2	1	-	-	3	9	0,5	-	-	-	6
2.	Теорія людського капіталу – економічна основа концепції людського розвитку.	6	2	1	-	-	3	9	0,5	-	-	-	6
3.	Формування та розвиток концепції людського розвитку	7	2	2	-	-	3	13,5	1	0,25	-	-	7
4	Індекс людського розвитку та методика його розрахунку у світі	8	2	2	-	-	4	13,5	1	0,25	-	-	9
5.	Індекс людського розвитку регіонів України. Національна методика побудови індексу людського розвитку	10	2	2	-	-	6	16,5	1	0,25	-	-	9
6.	Значення здоров'я і тривалості життя у людському розвитку	9	2	2	-	-	5	16,5	1	0,25	-	-	6
7.	Освіта, культура та інтелектуальний потенціал як чинники людського розвитку	9	2	2	-	-	5	12,5	1	0,25	-	-	6
8.	Взаємозв'язок економічного зростання, зайнятості та людського розвитку	9	2	2	-	-	5	10,5	1		-	-	6
9.	Рівень та якість життя як складові людського розвитку	9	2	2	-	-	5	9,5	1	0,25			7
10.	Роль гендерного розвитку у реалізації концепції людського розвитку	9	2	2	-	-	5	9,5	1	0,25			8
11.	Сталий людський розвиток. Вплив воєнних дій та надзвичайного стану на розвиток людського потенціалу.	8	2	2	-	-	4		1	0,25			8
	Всього годин:	90	22	20	-	-	48	90	10	2	-	-	78

№ теми	Назва теми	Кількість годин					
		Денна форма навчання					
		Усього	у тому числі				
Лекції	Сем. (прак)		Лабор	Ін.зав.	СРС		
1.	“Людський розвиток” як навчальна дисципліна і галузь наукових досліджень	7	2	2	-	-	3
2.	Теорія людського капіталу – економічна основа концепції людського розвитку.	7	2	2	-	-	3
3	Формування та розвиток концепції людського розвитку	8	2	2	-	-	4
4	Індекс людського розвитку та методика його розрахунку у світі	10	2	2	-	-	6
5	Індекс людського розвитку регіонів України. Національна методика побудови індексу людського розвитку	12	4	2	-	-	6
6	Значення здоров'я і тривалості життя у людському розвитку	9	2	2	-	-	5
7	Освіта, культура та інтелектуальний потенціал як чинники людського розвитку	9	2	2	-	-	5
8	Взаємозв'язок економічного зростання, зайнятості та людського розвитку	8	2	2	-	-	4
9	Рівень та якість життя як складові людського розвитку	9	2	2	-	-	5
10	Роль гендерного розвитку у реалізації концепції людського розвитку	9	2	2	-	-	5
11	Сталий людський розвиток як мета соціально-економічної політики	9	2	2	-	-	5
12	Людський розвиток в умовах воєнних дій та надзвичайного стану	8	2	2	-	-	4
	Всього годин:	105	26	24	-	-	55

1.2. Лекції

№ з/п	Назва і план теми	Кількість годин
1.	“Людський розвиток” як навчальна дисципліна і галузь наукових досліджень	2
1.1.	Мета, завдання та предмет вивчення дисципліни “Людський розвиток”	
1.2.	Інформаційна база вивчення дисципліни “Людський розвиток”	
1.3.	Взаємозв’язок дисципліни з іншими дисциплінами та науками	
1.4.	Технологічний прогрес і людський потенціал	
2.	Теорія людського капіталу – економічна основа концепції людського розвитку	2
2.1.	Розвиток концепції людського капіталу	
2.2.	Людський капітал як соціально-економічна категорія та реалізована, активна частина людського потенціалу	
2.3.	Інвестування в людський капітал як умова формування	
2.4.	конкурентоспроможної вітчизняної економіки	
3.	Формування та розвиток концепції людського розвитку	2
3.1.	Формування концепції людського розвитку	
3.2.	Розвиток людського потенціалу як мета і критерій суспільного прогресу	
3.3.	Складові людського розвитку	
3.4.	Пріоритетні напрями людського розвитку у світі та Україні	
4.	Індекс людського розвитку та методика його розрахунку у світі	2
4.1.	Вибір і кількісне представлення основних вимірів людського розвитку	
4.2.	Методика розрахунку Індексу людського розвитку та його складових	
4.3.	Динаміка індексу людського розвитку та його складових в Україні	
5.	Індекс людського розвитку регіонів України. Національна методика побудови індексу людського розвитку	2
5.1.	Необхідність вдосконалення методики обрахування ІІР ПРООН при застосуванні всередині країни	
5.2.	Національна методика побудови індексу людського розвитку	
5.3.	Система показників, що характеризують людський розвиток регіонів України	
5.4.	Зміни у системі показників, що характеризують людський розвиток регіонів України	
6.	Значення здоров’я і тривалості життя у людському розвитку	2
6.1.	Здоров’я і довголіття як передумови і наслідок людського розвитку	
6.2.	Сутність поняття “здоров’я”	
6.3.	Концепція епідеміологічного переходу	
6.4.	Роль системи охорони здоров’я у формуванні рівня здоров’я населення	
6.5.	Проблеми сучасного способу життя, що впливають на погіршення стану здоров’я населення	
7.	Освіта, культура та інтелектуальний потенціал як чинники людського розвитку	2

7.1.	Освіта як передумова, показник, чинник і результат людського розвитку	
7.2.	Освіта як чинник формування людського капіталу і економічного зростання	
7.3.	Вплив рівня освіти на зайнятість населення.	
7.4.	Інтелектуальний потенціал суспільства	
8.	Взаємозв'язок економічного зростання, зайнятості та людського розвитку	2
8.1.	Зв'язок продуктивної зайнятості з економічним зростанням та людським розвитком	
8.2.	Принципи стратегії зайнятості, яка сприяє людському розвитку	
8.3.	Активна політика зайнятості як пріоритет економічної і соціальної політики держави	
9.	Рівень та якість життя як складові людського розвитку	2
9.1.	Рівень і якість життя, основні показники виміру	
9.2.	Соціальні стандарти. Рівень життя населення України	
9.3.	Економічна нерівність і можливості людського розвитку	
9.4.	Бідність як головна перешкода людському розвитку	
10.	Роль гендерного розвитку у реалізації концепції людського розвитку	2
10.1.	Гендерний розвиток як предмет дослідження та соціального управління	
10.2.	Гендерна нерівність у людському розвитку	
10.3.	Чоловіки і жінки на ринку праці: нерівність соціальних можливостей – різні економічні результати	
10.4.	Гендерні особливості в управлінні персоналом на підприємствах.	
10.5.	Соціальна політика рівних можливостей	
11.	Сталий людський розвиток. Вплив воєнних дій та надзвичайного стану на розвиток людського потенціалу.	2
11.1.	Інтеграція гуманітарних та екологічних параметрів в нову комплексну стратегію розвитку	
11.2.	Екологічні проблеми України	
11.3.	Концепція сталого розвитку економіки. Передумови переходу України до моделі сталого розвитку. Соціальний капітал в контексті сталого людського розвитку	
11.4.		
11.5.		
	Усього	22

1.3. Семінарські заняття

1.3.1. Темі та питання семінарських занять і методичні рекомендації до їх опрацювання

Семінарське заняття 1

Тема 1. “Людський розвиток” як навчальна дисципліна і галузь наукових досліджень

Питання для усного опитування та дискусії

- 1.1. Мета, завдання та предмет вивчення дисципліни “Людський розвиток”
- 1.2. Інформаційна база вивчення дисципліни “Людський розвиток”
- 1.3. Взаємозв'язок дисципліни з іншими дисциплінами та науками
- 1.4. Технологічний прогрес і людський потенціал

Аудиторна письмова робота

Виконання письмових завдань у тестовій формі за темою заняття.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: людський розвиток, концепція людського розвитку мета дисципліни, предмет дисципліни, інформаційна база дисципліни, соціальні аспекти життєдіяльності людей, взаємозв'язки дисципліни, можливості для людини, індекси людського розвитку.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту необхідно особливу увагу зосередити на таких питаннях:

- походження терміну “розвиток”;
- зміст терміну “людський розвиток”;
- значення людського розвитку в сучасних умовах;
- методологічні засади людського розвитку;
- інформаційний фундамент дослідження людського розвитку.

Студент повинен засвоїти, що людський розвиток — категорія, що розкриває сучасне трактування суспільної ролі людини, яка визнається не лише ресурсом, а й метою соціально-економічного розвитку. Це розвиток людей за допомогою побудови їх потенціалу, що здійснюється заради людей, шляхом удосконалення їх життя і самими людьми, завдяки активній участі в процесах формування їхнього життя.

Людський розвиток – міждисциплінарна концепція добробуту, що сформувалася на базі положень теорії людського капіталу.

У фокусі концепції людського розвитку знаходиться людина, якнайповніше задоволення її потреб, всебічний розвиток її здібностей. Розвиток суспільства з позицій цієї концепції означає не нагромадження матеріального багатства, а постійне розширення можливостей для задоволення фізичних і духовних потреб людей. Розробка цієї концепції дозволила сформулювати якісно новий, перспективний підхід до розуміння суспільного прогресу. Цей підхід зорієнтований на людину, на розширення можливостей її життєвого вибору. Він пропонує шляхи розв'язання дуже важливих соціально-економічних проблем, особливо актуальних для нашої країни в сучасних умовах розбудови держави, становлення соціально орієнтованої економіки, активізації глобалізаційних процесів. На основі концепції людського розвитку пропонується виважена і реальна система заходів, що базується на справедливішому розподілі виробничих активів і доходів, орієнтується на розширення можливостей розвитку здібностей і задоволення потреб людей, їхню активну участь в житті суспільства.

Тема 2. Теорія людського капіталу – економічна основа концепції людського розвитку

Питання для усного опитування та дискусії

- 2.1 Розвиток концепції людського капіталу
- 2.2 Людський капітал як соціально-економічна категорія та реалізована, активна частина людського потенціалу
- 2.3 Інвестування в людський капітал як умова формування конкурентоспроможної вітчизняної економіки

Аудиторна письмова робота

Виконання письмових завдань у тестовій формі за темою заняття.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: теорія людського капіталу, економічний підхід, економічна доцільність інвестицій у розвиток людини, неформальна освіта, освіта дорослих, людський фактор, людський капітал, трудовий потенціал людини, рівні людського капіталу, біологічний людський капітал, культурний людський капітал, формування людського капіталу, інвестиції в людський капітал, джерела інвестицій у людський капітал.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту необхідно особливу увагу зосередити на таких питаннях:

- історія виникнення теорії людського капіталу;
- базове методологічне положення теорії людського капіталу;
- значимість теорії людського капіталу у розвитку країн світу;
- схожість людського та речового капіталу.

Вивчаючи тему, слід запам'ятати, що до економічної науки категорія людський капітал увійшла на початку 60-х років ХХ століття. Виникнення інтересу до даної категорії було обумовлено, насамперед, двома основними причинами. По-перше, загальна закономірність розвитку сучасної науки, що виявляється у концентрації уваги вчених на дослідженні проблем людини. По-друге, визнання того, що активізація творчих потенцій людини, розвиток висококваліфікованої робочої сили є найефективнішим способом досягнення економічного зростання. Людський капітал визнано найціннішим ресурсом, набагато важливішим, ніж природні ресурси або накопичене багатство. Саме людський капітал, а не матеріальні засоби виробництва, є наріжним каменем конкурентоспроможності, економічного зростання і ефективності.

Базовим методологічним положенням теорії людського капіталу є використання економічного підходу до аналізу найрізноманітніших явищ у таких галузях людської діяльності, які раніше цілком належали до сфери соціальних, демографічних, психологічних та інших досліджень. Економічний підхід, заснований на принципах раціональної оптимізуючої (максимізуючої) поведінки індивідів, був використаний при аналізі таких проблем, як теорія економічного зростання, розподіл доходів, інвестиції в людину, економіка освіти, планування сім'ї і ведення домашнього господарства, економічні аспекти злочинності і кримінальної діяльності, теорія міграції, дискримінація на ринках праці та ін. Важливе значення концепція людського капіталу має для вивчення комплексу питань з забезпечення раціональної зайнятості та оптимального функціонування ринку праці.

Людський капітал — це сформований і розвинений в результаті інвестицій і накопичений людиною певний запас здоров'я, знань, навичок, здібностей, мотивацій, який цілеспрямовано використовується у тій чи іншій сфері економічної діяльності, сприяє зростанню продуктивності праці і, завдяки цьому, впливає на зростання доходів свого власника, прибутку підприємства та національного доходу.

Формування людського капіталу — це процес створення продуктивних здібностей людини за допомогою інвестицій у забезпечення процесів її життєдіяльності. При цьому інвестування здійснюється двоюко та проявляється, насамперед, як через вкладення фінансових коштів та ресурсів, так і через наявність значних витрат часу та сили, тобто через певні види людської діяльності.

Семінарське заняття 2

Тема 3. Формування та розвиток концепції людського розвитку

Питання для усного опитування та дискусії

- 3.1 Формування концепції людського розвитку
- 3.2 Розвиток людського потенціалу як мета і критерій суспільного прогресу
- 3.3 Складові людського розвитку
- 3.4 Пріоритетні напрями людського розвитку у світі та Україні

Аудиторна письмова робота

Виконання письмових завдань у тестовій формі за темою заняття.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: передумови людського розвитку, мета людського розвитку, центральний елемент концепції людського розвитку, людський потенціал, соціально-демографічний потенціал, соціально-економічний потенціал, діяльнісний потенціал, соціокультурний

потенціал, розширення можливостей вибору, складові людського розвитку, співробітництво, справедливість, сталість, безпека, свобода, рівність, солідарність.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких питаннях:

- сучасні пріоритети людського розвитку;
- основні напрями концепції людського розвитку;
- сутність та складові людського потенціалу;
- принципові особливості концепції людського розвитку;
- пріоритетні напрями людського розвитку в Україні.

Студент повинен засвоїти, що людський розвиток має на меті турботу про людину, прагнення розширити можливості її вибору жити повноцінним життям в умовах свободи та поваги її гідності. Економічне зростання, розширення торгівлі та інвестицій, технологічний прогрес — всі ці фактори мають велике значення. Проте всі вони є засобами, а не кінцевою метою. Розвиток людського потенціалу неможливий без розширення можливостей вибору — кола імовірнісних сценаріїв самореалізації людини. Найбільш елементарними передумовами людського розвитку є довге та здорове життя, освіта, гідний спосіб життя та володіння політичними та громадськими свободами, необхідними для участі в житті суспільства.

Основною метою людського розвитку є стале зростання якості життя всього населення.

Концепція людського розвитку виходить із пріоритетної необхідності забезпечення розвитку людини в інтересах людини і власними силами людини. Досягнення цієї мети передбачає створення сприятливого з позицій людського розвитку середовища — економічного, політичного, соціального, екологічного. В глобальному розумінні необхідна інтеграція всіх країн світу в єдине співтовариство і всіх людей в єдину спільноту в межах кожної держави на принципах загальнолюдських цінностей. Незалежно від соціального походження, етнічної чи расової приналежності, віку, статі передбачається забезпечення рівних прав і доступу до економічних ресурсів, політичних прав, соціальних послуг тощо.

Центральним елементом концепції людського розвитку є людський потенціал

Людський потенціал визначається сукупністю характеристик, що об'єднуються у такі його складові:

— соціально-демографічний потенціал, що включає чисельність населення, тендерну та поколінну збалансованість, стан здоров'я й тривалість життя населення, рівень освіти населення;

— соціально-економічний потенціал відображається у рівні та структурі економічної активності та зайнятості населення, його кваліфікаційно-професійному складі, характері і умовах праці, рівні добробуту населення, ступені затребуваності та використання інтелектуальних ресурсів;

— діяльнісний потенціал, що втілюється в інноваційній активності, ділових якостях і творчих потенціях індивідів та можливостях їх реалізації;

— соціокультурний потенціал, який визначається станом науки, освіти й культури, особливостями менталітету й світогляду населення, його мотивацією, ціннісною орієнтацією та культурною інтеграцією різних верств населення.

У глобальному масштабі концепція людського розвитку включає такі основні напрями: реалізація базових можливостей; співробітництво; справедливість; сталість; безпека; свобода; рівність; солідарність; терпимість; повага до природи; спільний обов'язок.

Семінарське заняття 3

Тема 4. Індекс людського розвитку та методика його розрахунку у світі

Питання для усного опитування та дискусії

- 4.1. Вибір і кількісне представлення основних вимірів людського розвитку
- 4.2. Методика розрахунку Індексу людського розвитку та його складових
- 4.3. Динаміка індексу людського розвитку та його складових в Україні

Аудиторна письмова робота

Виконання письмових завдань у тестовій формі за темою заняття.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: інтегральний показник людського розвитку, виміри людського розвитку, доповідь про людський розвиток, середня очікувана тривалість життя при народженні, освіченість, матеріальний рівень життя, індикатори людського розвитку, індекс тривалості життя, індекс рівня освіченості, індекс скоригованого реального ВВП.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких питаннях:

- доповіді про людський розвиток: історія виникнення, автори;
- складові інтегрального індексу людського розвитку;
- індекс людського розвитку з урахуванням соціально-економічної нерівності;
- індекс гендерного розвитку в Україні: стан, перспективи.

Студенту необхідно знати, що концептуальний підхід до людського розвитку був розроблений групою експертів Програми розвитку ООН (ПРООН) і, починаючи з 1990 р. щорічно готується глобальна Доповідь про людський розвиток. Цей підхід розглядає розвиток людського потенціалу як власне мету і критерій суспільного прогресу та економічного зростання, як засіб збільшення доходу, що набуває цінності лише з реальним впливом на добробут людей. Людський розвиток визначається не лише як досягнутий рівень добробуту, а й як процес зростання людських можливостей – людина має прожити довге життя, бути здоровою, освіченою, користуватися політичними та економічними свободами, правами людини, суспільною повагою до особистості.

Основні виміри людського розвитку залишаються незмінними відтоді, як Мегнад Десаї та Амартья Сен винайшли індекс розвитку людського потенціалу (індекс людського розвитку – ІЛР), а ПРООН включила його у свою доповідь 1990 року.

Це саме ті три виміри, які відображають ключові можливості у забезпеченні всього процесу людського розвитку: прожити довге й здорове життя (вимір – довголіття); набути, розширювати й оновлювати знання (вимір – освіченість); мати доступ до засобів існування, що забезпечують гідний рівень життя (вимір – матеріальний рівень життя).

Щорічні Доповіді про людський розвиток містять, крім таблиць з даними про ІЛР та його складові по більш як 180 країнам світу, групам країн і по світу загалом, також багато інших таблиць: індекси бідності населення; показники демографічних тенденцій; дані про ресурси, доступність і ризики в галузі охорони здоров'я; про стан харчування, води і каналізації; про державні витрати на освіту; про досягнення в освіті; про створення і поширення нових технологій; про охорону довкілля; про нерівність; про становище жінок; про пріоритетність державних витрат; про жертви злочинів і т.ін.

Для кількісного представлення трьох базових вимірів людського розвитку використовуються такі індикатори:

- 1) показник довголіття: середня очікувана тривалість життя при народженні;
- 2) показники освіченості: рівень грамотності (частка грамотних серед населення 15 років і старшого) та рівень охоплення навчанням (сукупна частка учнів серед населення відповідного віку);
- 3) показник матеріального добробуту (скорегований реальний ВВП на душу населення)

У доповіді про людський розвиток за 2010 р. було представлено ІГН (індекс гендерної нерівності), який відображає гендерну нерівність у трьох площинах: репродуктивному здоров'ї, розширенні прав і можливостей та економічній активності. Репродуктивне здоров'я вимірюється материнською смертністю та підлітковими пологами; розширення прав і можливостей вимірюється часткою місць у парламенті, які займають жінки, і кількістю дипломів про середню та вищу освіту за кожною статтю; економічна активність вимірюється за рівнем участі жінок та чоловіків на ринку праці. ІГН можна тлумачити як втрату в людському розвитку через нерівність між досягненнями жінок і чоловіків у трьох площинах ІГН.

Практичне завдання.

Розв'язати задачу. Розрахувати ІЛР країни за такими даними:

- а) очікувана тривалість життя – 75,5 років
- б) грамотність дорослого населення – 98%
- в) сукупна частка учнів, серед тих, що навчаються - 87%
- г) індекс реального ВВП на душу населення (за ПКС) – 0,675.

Методичні рекомендації.

Для обчислення індексу людського розвитку використовуємо формулу:

$$ІЛР = (Іlife + Іeduc + Іinc) / 3,$$

де Іlife - це індекс тривалості життя, який обчислюється за формулою:

$$Іlife = (X_i - X_{min}) / (X_{max} - X_{min}),$$

де X_i – очікувана тривалість життя при народженні населення i -тої території; X_{max} – максимальне значення показника (прийняте на рівні 85 років);

X_{min} – мінімальне значення показника (прийняте на рівні 25 років).

Іeduc – це індекс рівня освіченості, який можна визначити за формулою:

$$Іeduc = (2 * Іadult + Іchild) / 3,$$

де Іadult – індекс грамотності дорослого населення;

$$Іadult = (X_i - X_{min}) / (X_{max} - X_{min})$$

Іchild - індекс сукупної частки учнів у загальній чисельності населення відповідного віку.

$$Іchild = (X_i - X_{min}) / (X_{max} - X_{min})$$

Іinc – індекс скоригованого ВВП на душу населення за ПКС обчислюється за формулою:

$$Іinc = (\lg x_i - \lg x_{min}) / (\lg x_{max} - \lg x_{min})$$

Семінарське заняття 4

Тема 5. Індекс людського розвитку регіонів України. Національна методика побудови індексу людського розвитку

Питання для усного опитування та дискусії

- 5.1. Необхідність вдосконалення методики обрахування ІЛР ПРООН при застосуванні всередині країни
- 5.2. Національна методика побудови індексу людського розвитку
- 5.3. Система показників, що характеризують людський розвиток регіонів України
- 5.4 Зміни у системі показників, що характеризують людський розвиток регіонів України

Аудиторна письмова робота

Виконання письмових завдань у тестовій формі за темою заняття.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: методика розрахунку ІЛР, міжнародна методика розрахунку ІЛР, національна методика вимірювання регіональних рівнів людського розвитку, система показників людського розвитку в нашій країні.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту необхідно особливу увагу зосередити на таких питаннях:

- причини розробки національної методики побудови індексу людського розвитку;
- принципіві моменти національної методики побудови індексу людського розвитку;
- необхідність внесення коректив національної методики розрахунку ІЛР;
- стан та тенденції людського розвитку регіонів України.

Слід звернути увагу, що причинами оновлення Національної методики оцінки людського розвитку, яка була розроблена у 2000 році, є:

- а) значні зміни у соціально-економічній ситуації;
- б) зміни в інформаційно-статистичному забезпеченні досліджень;
- в) виникнення нових аналітичних потреб.

До 2012 року національна методика охоплювала 9 блоків показників для розрахунку інтегрального показника людського розвитку регіону:

1. Рівень освіти населення.
2. Умови проживання населення.
3. Матеріальний добробут населення.
4. Стан та охорона здоров'я.
5. Екологічна ситуація.
6. Соціальне середовище.
7. Демографічний розвиток.
8. Розвиток регіональних ринків праці.
9. Фінансування людського розвитку.

Починаючи з 2012 року у методику вимірювання регіонального людського розвитку були внесені корективи. До розрахунку регіонального індексу людського розвитку включено 33 показника, об'єднані у 6 блоків відповідно до основних аспектів людського розвитку :

1. Відтворення населення.
2. Соціальне становище.
3. Комфортне життя.
4. Добробут.
5. Гідна праця.
6. Освіта.

Українська національна методика побудови індексу людського розвитку являє собою таку трирівневу систему:

верхній щабель – це інтегральний регіональний індекс людського розвитку (РІЛР);

другий щабель – загальні індикатори розвитку 9 основних аспектів людського розвитку: рівня освіти населення; умов проживання населення; матеріального добробуту населення; стану та охорони здоров'я; екологічної ситуації; соціального середовища; демографічного розвитку; розвитку ринку праці; фінансування людського розвитку;

третій щабель - характеристика кожного з аспектів людського розвитку регіонів України, що забезпечується використанням 94-х первинних складових 9-ти загальних індикаторів (з 2012 року 33 показника, об'єднані у 6 блоків індикаторів).

Практичне завдання.

Розв'язати задачу.

Розрахувати ІЛР країни за такими даними:

- а) очікувана тривалість життя – 68,8 років
- б) грамотність дорослого населення – 82,7%
- в) сукупна частка учнів, серед тих, що навчаються – 72,2%
- г) індекс реального ВВП на душу населення (за ПКС) – 0,678.

Методичні рекомендації.

Для обчислення індексу людського розвитку використовуємо формулу:

$$ІЛР = (Іlife + Іeduc + Іinc) / 3,$$

де Іlife - це індекс тривалості життя, який обчислюється за формулою:

$$Іlife = (X_i - X_{min}) / (X_{max} - X_{min}),$$

де X_i – очікувана тривалість життя при народженні населення i -тої території; X_{max} – максимальне значення показника (прийняте на рівні 85 років);

X_{min} – мінімальне значення показника (прийняте на рівні 25 років).

$Ieduc$ – це індекс рівня освіченості, який можна визначити за формулою:

$$I_{educ} = (2 \cdot I_{adult} + I_{child})/3,$$

де I_{adult} – індекс грамотності дорослого населення;

$$I_{adult} = (X_i - X_{min}) / (X_{max} - X_{min})$$

I_{child} - індекс сукупної частки учнів у загальній чисельності населення відповідного віку.

$$I_{child} = (X_i - X_{min}) / (X_{max} - X_{min})$$

I_{inc} – індекс скоригованого ВВП на душу населення за ПКС обчислюється за формулою:

$$I_{inc} = (\lg x_i - \lg x_{min}) / (\lg x_{max} - \lg x_{min})$$

Семінарське заняття 5

Тема 6. Значення здоров'я і тривалості життя у людському розвитку

Питання для усного опитування та дискусії

- 6.1 Здоров'я і довголіття як передумови і наслідок людського розвитку
- 6.2 Сутність поняття “здоров'я”
- 6.3 Концепція епідеміологічного переходу
- 6.4 Роль системи охорони здоров'я у формуванні рівня здоров'я населення
- 6.5 Проблеми сучасного способу життя, що впливають на погіршення стану здоров'я населення

Аудиторна письмова робота

Виконання письмових завдань у тестовій формі за темою заняття.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: здоров'я, довголіття, боротьба з передчасною смертністю, промислова революція, пропаганда здорового способу життя, джерела відомостей про стан здоров'я, концепція епідеміологічного переходу, реформа системи охорони здоров'я, інституції системи охорони здоров'я, електронна медицина, сучасний спосіб життя.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту необхідно особливу увагу зосередити на таких питаннях:

- собливість традиційного типу смертності;
- промислова революція і вплив на здоров'я населення;
- Е-медицина і її роль у реформуванні медичної галузі в Україні.

Студентам варто розуміти, що при здійсненні реформи системи охорони здоров'я основна увага практично у всіх країнах зосереджена на таких напрямках:

- 1) зміни системи фінансування: перехід до фінансування за рахунок обов'язкового медичного страхування; забезпечення залежності розмірів фінансування від обсягу та якості послуг, що надаються;
- 2) зміни в організації охорони здоров'я: створення умов для розвитку державної, муніципальної та приватної охорони здоров'я;
- 3) зміни в організації медичної допомоги: перенесення центру уваги від стаціонарного лікування на надання первинної медико-санітарної допомоги, скорочення тривалості госпітального етапу; створення інституту лікаря загальної (сімейної) практики; забезпечення пацієнтам можливості вибору лікаря.

Принципово новим поняттям для України є електронна медицина.

Електронна медицина (від англ. e-health; також е-медицина) — діяльність з використанням електронних інформаційних ресурсів у сфері охорони здоров'я та забезпечення оперативного доступу медичних працівників та пацієнтів до них.

Останнім часом, основним підходом до реформування медичної галузі в Україні є створення єдиної (інтегрованої) інформаційно-аналітичної системи обліку стану здоров'я

громадян на основі електронної ідентифікації пацієнтів в закладах охорони здоров'я, збору даних профілактичних обстежень з метою подальшого використання в аналітичних, експертних та статистичних системах. Відповідно до програми Європейського Союзу «Європейська стратегія здоров'я 2020» в Україні необхідно розробити та забезпечити виконання Загальнодержавної програми «Здоров'я — 2020: український вимір», що сприятиме вдосконаленню підходів до методів розв'язання актуальних проблем у галузі охорони здоров'я.

Е-медицина повинна забезпечувати взаємодію між пацієнтами, медичними працівниками та установами за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій.

Основними напрямками діяльності в галузі розвитку е-медицини є:

- впровадження автоматизованих інформаційних галузевих систем, які, зокрема, дають змогу перейти до ведення медичної документації в електронному вигляді;
- розвиток телемедицини;
- удосконалення розвитку системи моніторингу стану здоров'я населення;
- створення та впровадження нових комп'ютерних технологій профілактики захворювань, діагностики, забезпечення лікувальних процесів;
- створення загальнодоступних електронних медичних ресурсів.
- розробка методів самодіагностики та побудови власної парадигми здоров'я методами е-медицини.

Семінарське заняття 6

Тема 7. Освіта, культура та інтелектуальний потенціал як чинники людського розвитку

Питання для усного опитування та дискусії

- 7.1 Освіта як передумова, показник, чинник і результат людського розвитку
- 7.2 Освіта як чинник формування людського капіталу і економічного зростання
- 7.3 Вплив рівня освіти на зайнятість населення.
- 7.4 Інтелектуальний потенціал суспільства

Аудиторна письмова робота

Виконання письмових завдань у тестовій формі за темою заняття.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: освіта, професійна підготовка, безперервна освіта, джерела видатків на освіту, продуктивність праці, інтелектуальний потенціал суспільства, гуманітарний потенціал нації, чинники формування інтелектуального потенціалу.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту необхідно особливу увагу зосередити на таких питаннях:

- етапи безперервного процесу освіти та професійної підготовки;
- освіта і сучасний ринок праці;
- напрями впливу освіти на продуктивність праці.

Студентам слід розуміти, що з позицій формування і розвитку здібностей людини безперервний процес освіти та професійної підготовки для окремого його члена складається з послідовних етапів, які характеризуються самостійними, але взаємопов'язаними цілями і засобами їх досягнення.

Перший етап - формування у кожного члена суспільства системи загальноосвітніх знань, трудових умінь, прийомів творчої діяльності. На цьому етапі даються фундаментальні, найстабільніші знання. Завдання цього етапу вирішуються в процесі *загальної середньої освіти*.

Другий етап - формування у кожного члена суспільства системи професійних знань і вмінь, досвіду творчої діяльності, тобто здобуття спеціальних, конкретних знань. Завдання

цього етапу вирішуються в процесі *первинної професійної освіти* або *професійної підготовки на виробництві*.

Третій етап - періодичне оновлення, поглиблення, розширення загальних і професійно значимих знань, умінь, навичок, що забезпечують підвищення ефективності праці згідно вимог ринкових відносин і змінної техніки, технології та організації виробництва. В сучасних умовах значення цього етапу дедалі зростає. Завдання цього етапу вирішуються в процесі *підвищення кваліфікації, перепідготовки* (як на виробництві, так і у закладах післядипломної освіти), а також в процесі *додаткової освіти та самоосвіти*.

Четвертий етап є дещо умовним, оскільки його завдання вирішуються паралельно з завданнями трьох попередніх етапів. Мета ж даного етапу полягає у формуванні у членів суспільства знань і умінь, не пов'язаних з професійною діяльністю (майбутньою чи реальною), а таких, що забезпечують задоволення різноманітних інтелектуальних, громадянських і соціальних потреб людини, всебічний розвиток її особи, самореалізацію в інших сферах життя (сімейній, культурній, суспільній, політичній тощо). Завдання цього етапу частково вирішуються в процесі всіх названих раніше форм освіти, але спеціально – в процесі відповідних програм додаткової освіти та самоосвіти.

Вказаним вище етапам в наш час відповідає реалізація освітніх програм, які поділяються на: а) загальноосвітні - основні і додаткові; б) професійні (спеціальні) - основні і додаткові.

Відповідно до Закону України “Про вищу освіту” у вищих навчальних закладах підготовка фахівців здійснюється за відповідними освітньо-професійними, освітньо-науковими, науковими програмами на таких рівнях вищої освіти, що передбачають присудження відповідного ступеня вищої освіти:

- початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти – молодший бакалавр (коледж);
- перший (бакалаврський) – бакалавр;
- другий (магістерський) – магістр;
- третій (освітньо-науковий) – доктор філософії;
- науковий рівень – доктор наук.

Семінарське заняття 7

Тема 8. Взаємозв'язок економічного зростання, зайнятості та людського розвитку

Питання для усного опитування та дискусії

- 8.1 Зв'язок продуктивної зайнятості з економічним зростанням та людським розвитком
- 8.2 Принципи стратегії зайнятості, яка сприяє людському розвитку
- 8.3. Активна політика зайнятості як пріоритет економічної і соціальної політики держави

Аудиторна письмова робота

Виконання письмових завдань у тестовій формі за темою заняття.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: економічне зростання, екстенсивний тип зростання, інтенсивний тип зростання, продуктивна зайнятість, трудова діяльність людини, зростання індивідуальних доходів, зростання багатства суспільства, стратегія зайнятості, політики у сфері зайнятості, державне регулювання сфери зайнятості.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- активна політика зайнятості, її сутність, складові та вплив на людський розвиток;
- пасивна політика зайнятості, її сутність, складові та вплив на людський розвиток;
- реалізація цілей розвитку людського потенціалу та роль зайнятості населення у цьому процесі.

Студентам слід розуміти, що посилення ролі держави у сфері зайнятості дозволить прискорити перехід України до європейських стандартів, вимог інформаційного суспільства, моделі інноваційного розвитку, підвищення ефективності соціально-орієнтованого ринкового господарства.

Для реалізації політики у сфері зайнятості держава має забезпечити таку систему пріоритетів:

- наближення державних стандартів зайнятості до стандартів Європейського Союзу;
- проведення попередньої експертизи проєктів нормативно-правових актів щодо їх впливу на рівень і ефективність зайнятості;
- підвищення попиту на працю в галузях економіки, що потребують робочої сили вищої та середньої кваліфікації і здатні забезпечити її продуктивне використання, а також активне запровадження прогресивних систем оплати праці;
- зростання якості національної робочої сили, її конкурентоспроможності, розвиток трудового потенціалу;
- обмеження рівня пропозиції праці в нерентабельних, неперспективних сферах господарювання, з важкими умовами праці, екологічно небезпечних;
- упередження застійних форм безробіття і неформальної зайнятості, які зумовлюють декваліфікацію населення і посилюють соціальну напругу в суспільстві;
- оптимізація процесу вивільнення і перерозподілу робочої сили з метою мінімізації соціальних втрат і нейтралізації можливих негативних економічних наслідків;
- мобілізація організаційних, технологічних, соціально-економічних резервів на загальне зниження трудомісткості виробничих процесів перш за все на основі їх технологічного оновлення.

Соціально орієнтована держава здійснює економічну політику, пріоритетом якої є сфера зайнятості населення, забезпечення прискорення соціально-економічного розвитку, неухильне поширення продуктивної праці та загальне піднесення життєвого рівня усіх верств населення.

Активні методи підтримки ринку праці передбачають діяльність держави, спрямовану на скорочення рівня безробіття як такого, тобто на забезпечення можливості реалізації своєї трудової активності всім громадянам, а відповідно на забезпечення повної зайнятості всього трудоактивного населення країни. Оскільки головною причиною безробіття є невідповідність пропозиції робочої сили потребі в ній, активна політика спрямована на подолання (або принаймні зменшення) цієї незбалансованості.

Семінарське заняття 8

Тема 9. Рівень та якість життя як складові людського розвитку

Питання для усного опитування та дискусії

- 9.1. Рівень і якість життя, основні показники виміру
- 9.2. Соціальні стандарти. Рівень життя населення України
- 9.3 Економічна нерівність і можливості людського розвитку
- 9.4 Бідність як головна перешкода людському розвитку

Аудиторна письмова робота

Виконання письмових завдань у тестовій формі за темою заняття.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: рівня життя, якість життя, добробут, економічна нерівність, можливості людського розвитку, проблеми бідності, абсолютна бідність, відносна бідність, перешкоди людському розвитку, показники рівня життя, індекс якості життя, соціальні стандарти, прожитковий мінімум, соціальні норми і нормативи, державні соціальні гарантії.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту доцільно особливу увагу зосередити на таких питаннях:

- чинники соціально-економічного розвитку України та їх вплив на людський розвиток;

- відмінність соціальних стандартів від соціальних гарантій;
- тенденції рівня та якості життя населення України;
- види бідності населення.

Студентам слід мати на увазі, що категорії рівень та якість життя не є тотожними. З позицій концепції людського розвитку найбільше повно сутність поняття «рівень життя» розкриває таке визначення: рівень життя — це комплексна соціально-економічна категорія, що відображає рівень розвитку фізичних, духовних і соціальних потреб, ступінь їхнього задоволення й умови в суспільстві для розвитку і задоволення цих потреб.

Поняття «рівень життя» найчастіше трактують як ступінь задоволення матеріальних, духовних і соціальних потреб населення. Цілісна система показників рівня життя населення має складатись як з кількісних, так і з якісних показників, згрупованих за певними ознаками

Якість життя - ступінь відповідності умов і рівня життя науково обґрунтованим нормативам або визначеним стандартам. Якщо суспільство досягло такого розвитку, що задовольняються потреби в кількісному вираженні, тоді перед людьми виникає потреба в якісному їх задоволенні. Практично йдеться про якість життя.

Індекс якості життя – це оцінка, яку вираховують за допомогою емпіричної формули, враховуючи вісім головних показників:

- купівельну спроможність;
- забруднення довкілля;
- співвідношення витрат на житло та рівня доходу;
- вартість життя;
- безпека;
- охорона здоров'я;
- кліматичні умови;
- рух транспорту та ситуація на дорогах.

Важливого значення для державної політики в напрямку підвищення рівня життя населення та подолання бідності в сучасних змінних умовах набувають соціальні стандарти. Правові засади формування та застосування державних соціальних стандартів і нормативів, спрямованих на реалізацію закріплених Конституцією України та законами України основних соціальних гарантій визначає Закон України „Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії”.

Семінарське заняття 9

Тема 10. Роль гендерного розвитку у реалізації концепції людського розвитку

Питання для усного опитування та дискусії

- 10.1 Гендерний розвиток як предмет дослідження та соціального управління
- 10.2 Гендерна нерівність у людському розвитку
- 10.3 Чоловіки і жінки на ринку праці: нерівність соціальних можливостей – різні економічні результати
- 10.4 Гендерні особливості в управлінні персоналом на підприємствах.
- 10.5 Соціальна політика рівних можливостей

Аудиторна письмова робота

Виконання письмових завдань у тестовій формі за темою заняття.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: гендер, гендерний розвиток, гендерна соціально-економічна нерівність, гендерна рівність, гендерна дискримінація, індекс розвитку з урахуванням гендерного фактору, розширення можливостей жінок, гендерно-чутлива політика, гендерні проблеми на ринку праці, соціальна політика рівних можливостей, соціальне управління.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту доцільно особливу увагу зосередити на таких питаннях:

- гендерна соціально-економічна нерівність та її вплив на людський розвиток;
- гендерна нерівність на ринку праці, її прояви та наслідки.

Студенту варто розуміти, що гендер - це категорія, яка відображає соціальну стать, соціально обумовлену конструкцію, що ґрунтується на біологічних відмінностях між чоловіками й жінками. Вона відображає відмінності в соціальних ролях, поведінці, ментальних характеристиках між чоловіками і жінками. Це певний соціально-рольовий статус, який визначає соціальні можливості жінок і чоловіків в різних сферах життєдіяльності – освіті, професійній діяльності, доступі до влади та економічних ресурсів, сімейній ролі тощо.

Надзвичайно важливим при дослідженні гендерних відносин і позицій є питання про гендерну соціально-економічну *нерівність*, тобто про соціальні, а не біологічні причини відмінностей в людському розвитку статей. Тобто процес, в якому біологічні відмінності між чоловіками й жінками наділяються соціальним значенням і використовуються як засоби соціальної класифікації, визначається як *гендерна диференціація*. Гендерна нерівність є одним з проявів соціально-економічної диференціації населення, що зумовлює різні можливості самореалізації жінок та чоловіків в суспільстві.

Поняття конкурентоспроможності громадян на ринку праці розглядається як сукупність характеристик, які визначають порівняльні позиції конкретного працівника на цьому ринку і дозволяють йому претендувати на здобуття певних вакансій. Позиції чоловіків і жінок на українському ринку праці залишаються нерівними.

Неоднакові можливості жінок і чоловіків з однаковим освітньо-кваліфікаційним рівнем до доступу до гідної праці зумовлює нерівність у розмірах та співвідношенні заробітної плати чоловіків і жінок, що в свою чергу викликає проблему нерівності віддачі від інвестицій в здобуття освіти. Тобто виникають відмінності в ефективності інвестицій в людський капітал чоловіків та жінок.

Гендерна рівність – одна з головних цілей розвитку, сформульованих в декларації тисячоліття. Ідеал *гендерної рівності* означає, що жінки та чоловіки повинні користуватися однаковим суспільним статусом, мати однакові умови для реалізації всіх прав людини, однакові можливості робити внесок у національний політичний, економічний, соціальний розвиток та користуватися його результатами. Тобто гендерна рівність розуміється як рівність чоловіків та жінок перед законом, на ринку праці, а також рівність в отриманні рівних можливостей щодо вираження своїх інтересів незалежно від статі людини.

Семінарське заняття 10

Тема 11. Сталий людський розвиток. Вплив воєнних дій та надзвичайного стану на розвиток людського потенціалу.

Питання для усного опитування та дискусії

- 11.1 Інтеграція гуманітарних та екологічних параметрів в нову комплексну стратегію розвитку
- 11.2 Екологічні проблеми України
- 11.3 Концепція сталого розвитку економіки. Необхідність переходу України до моделі сталого розвитку. Соціальний капітал в контексті сталого людського розвитку
- 11.3 Війна в Україні, її наслідки та вплив на людський потенціал держави.
- 11.4 Вплив воєнних дій в Україні на тенденції індексу людського розвитку у світі. Програма розвитку ООН та оцінка наслідків російської війни проти України.
- 11.5 Економіка громад і регіонів в умовах воєнного стану та пріоритети їх по воєнного

Аудиторна письмова робота

Виконання письмових завдань у тестовій формі за темою заняття.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: сталий розвиток, екологічні проблеми, причини забруднення довкілля,

концепція сталого розвитку економіки, соціальний капітал. війна в Україні, надзвичайний стан, соціальні проблеми, проблеми міграції, продовольчі проблеми, наслідки війни, Державна стратегія регіонального розвитку України, економіка громад.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту доцільно особливу увагу зосередити на таких питаннях:

- сучасні гуманітарні проблеми людства;
- екологічна безпека та розвиток людського потенціалу;
- сталий соціально-економічний розвиток: сутність та напрями забезпечення.
- наслідки війни для населення України;
- оцінки міжнародних організацій щодо людських та економічних втрат України у війні;
- міжнародні допомоги Україні під час війни;
- сучасні тенденції Індексу людського розвитку в загальносвітових масштабах;
- напрями людського розвитку у повоєнній Україні та світі.

В результаті опрацювання літературних джерел за темою, студенти повинні усвідомити, що сталий розвиток ґрунтується на благородній гуманній ідеї поліпшення якості життя нинішнього та майбутнього поколінь.

Концепція сталого розвитку економіки визнана світовою спільнотою народів домінуючою ідеологією розвитку людської цивілізації у ХХІ ст., стратегічним напрямом забезпечення матеріального, соціального і духовного прогресу суспільства. Необхідність переходу до моделі сталого розвитку всіх країн світу об'єктивно зумовлена демографічними проблемами, сучасною науково-технічною революцією, а також нинішнім кризовим станом земної біосфери, істотним зниженням її відновлювальних, відтворювальних і асиміляційних можливостей внаслідок надмірних антропогенних навантажень на природу.

Сталий соціально-економічний розвиток будь-якої країни означає таке функціонування її господарського комплексу, коли одночасно забезпечуються:

- задоволення зростаючих матеріальних і духовних потреб населення;
- раціональне та екологічнобезпечне господарювання й високоефективне використання природних ресурсів;
- підтримання сприятливих для здоров'я людини природно-екологічних умов життєдіяльності, збереження, відтворення і примноження якості довкілля та природно-ресурсного потенціалу суспільного виробництва.

Сталий розвиток — це таке економічне зростання, за якого ефективно вирішуються найважливіші проблеми життєзабезпечення суспільства без виснаження, деградації і забруднення довкілля.

Сталий розвиток - це процес розбудови держави на основі узгодження і гармонізації соціальної, економічної та екологічної складових з метою задоволення потреб сучасних і майбутніх поколінь.

1.4. Самостійна робота студентів

Самостійна робота студентів є однією з форм оволодіння матеріалом із навчальної дисципліни «Людський розвиток». Виконання самостійної роботи дозволяє студентам розвивати самостійне мислення, поглиблювати засвоєні теоретичні знання.

Самостійна робота студентів виконується в позааудиторний час, передбачений тематичним планом навчальної дисципліни. Робота виконується самостійно з одержанням необхідних консультацій від науково-педагогічного працівника.

1.4.1. Теми, завдання та методичні рекомендації до

виконання самостійних робіт

Тема 1. “Людський розвиток” як навчальна дисципліна і галузь наукових досліджень

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1.

Опрацювати лекційний матеріал, літературу за темою (тезисний конспект), на підставі чого підготуватись до семінарського заняття і бути готовим розкрити основні завдання, мету та предмет вивчення дисципліни.

Завдання 2.

1. Побудувати схему зв'язку дисципліни «Людський розвиток» з суміжними дисциплінами.
2. Підготувати питання «Роль дисципліни «Людський розвиток» у моїй фаховій підготовці».

Методичні рекомендації до виконання самостійної роботи

Завдання слід виконувати після опрацювання лекційного матеріалу, літератури за темою самостійної роботи.

При розробці схеми зв'язку дисципліни «Людський розвиток» з суміжними дисциплінами слід виділити об'єкт і предмет вивчення дисциплін із зазначенням спільного і відмінного між ними.

При підготовці питання «Роль дисципліни «Людський розвиток» у моїй фаховій підготовці» слід розкрити значення дисципліни для професійної діяльності у галузі соціальної роботи. Оформити текст слід в електронному вигляді.

Тема 2. Теорія людського капіталу – економічна основа концепції людського розвитку

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1.

Опрацювати лекційний матеріал, літературу за темою (тезисний конспект), на підставі чого підготуватись до семінарського заняття і бути готовим розкрити сутність, складові та роль людського капіталу у формуванні концепції людського розвитку.

Завдання 2.

Підготувати питання на тему: Інвестування в людський капітал на мікро- та макрорівнях.

Методичні рекомендації до виконання самостійної роботи

Опрацювати лекційний матеріал, літературу за темою самостійної роботи і на підставі її вивчення підготувати повідомлення обсягом до 2-3 сторінок. Оформити текст слід електронному вигляді (формат А4, шрифт Times New Roman, розмір – 14 пт, інтервал – 1,5, абзацний відступ - 1,25) із посиланням на використані літературні джерела (зазначити наприкінці).

Тема 3. Формування та розвиток концепції людського розвитку

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1.

Опрацювати лекційний матеріал, літературу за темою (тезисний конспект), на підставі чого підготуватись до семінарського заняття і бути готовим розкрити зміст, складові та завдання концепції людського розвитку.

Завдання 2.

Підготувати презентацію на тему: Концепція людського розвитку: передумови виникнення та основні постулати.

Методичні рекомендації до виконання самостійної роботи

Опрацювати літературу за темою самостійної роботи і на підставі її вивчення розробити презентацію до 10 слайдів. В презентації слід відобразити такі основні положення: передумови виникнення концепції, сутність та мета концепції людського розвитку, робота ООН щодо дослідження рівня людського розвитку у світі.

Тема 4. Індекс людського розвитку та методика його розрахунку у світі

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1.

Опрацювати лекційний матеріал, літературу за темою (тезисний конспект), на підставі чого підготуватись до семінарського заняття і бути готовим розкрити логіку та методику розрахунку індексу людського розвитку, запропоновану ООН.

Завдання 2.

Підготувати презентацію на тему: Динаміка індексу людського розвитку у світі та в Україні.

Методичні рекомендації до виконання самостійної роботи

Здійснити огляд “Доповідей про стан людського розвитку за 2019 рік” (посилання https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/democratic_governance/human-development-report-2019.html), опрацювати літературу за темою самостійної роботи і на підставі їх вивчення розробити презентацію до 10 слайдів. В презентації слід відобразити такі основні положення: сутність індексу людського розвитку та його складових, тенденції ІЛР за даними щорічних Доповідей про людський розвиток (за 5 останніх років) в Україні і світі.

Тема 5. Індекс людського розвитку регіонів України. Національна методика побудови індексу людського розвитку

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1.

Опрацювати лекційний матеріал, літературу за темою (тезисний конспект), на підставі чого підготуватись до семінарського заняття і бути готовим розкрити причини необхідності запровадження національної методики розрахунку індексу людського розвитку.

Завдання 2.

Побудувати діаграму, в якій показати рейтинг регіонів України за Інтегральним регіональним індексом людського розвитку у 2017 році.

Методичні рекомендації до виконання самостійної роботи

Завдання слід виконувати на основі опрацювання матеріалів Статистичного збірника “Регіональний людський розвиток” (посилання http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/09/zb_rlr2017_pdf.pdf).

Тема 6. Значення здоров'я і тривалості життя у людському розвитку

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1.

Опрацювати лекційний матеріал, літературу за темою (тезисний конспект), на підставі чого підготуватись до семінарського заняття і бути готовим розкрити зміст та значення здоров'я і тривалості життя у людському розвитку.

Завдання 2.

Побудуйте діаграму захворюваності населення України протягом останніх п'яти років, а також основних показників витрат на охорону здоров'я населення за останні 2 роки.

Методичні рекомендації до виконання самостійної роботи

Динаміку основних показників здоров'я населення за останні 5 років можна відстежити, використовуючи дані Державної служби статистики України ("Захворюваність населення" за посиланням <http://www.ukrstat.gov.ua/>).

Динаміку основних показників витрат на охорону здоров'я населення за останні 2 роки можна побачити на основі аналізу даних Державної служби статистики України ("Сателітний рахунок охорони здоров'я в Україні у 2019 році" та Сателітний рахунок охорони здоров'я в Україні у 2018 році за посиланням <http://www.ukrstat.gov.ua/>).

Тема 7. Освіта, культура та інтелектуальний потенціал як чинники людського розвитку

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1.

Опрацювати лекційний матеріал, літературу за темою (тезисний конспект), на підставі чого підготуватись до семінарського заняття і бути готовим розкрити роль освіти, культури та інтелектуального потенціалу у людському розвитку.

Завдання 2.

Сформувати комплексну таблицю розвитку освіти в Україні за останні 5 років.

Методичні рекомендації до виконання самостійної роботи

Задання слід виконувати на основі опрацювання статистичного матеріалу Державної служби статистики України у розділі "Демографічна та соціальна статистика / Освіта" (1990-2020) (посилання <http://www.ukrstat.gov.ua/>). Необхідно відобразити кількість закладів професійної (професійно-технічної) освіти, вищої та фахової передвищої освіти, а також кількість студентів, які навчаються у них, та кількість випущених фахівців за рівнями освіти (зробити вибірку за останні 5 років).

Тема 8. Взаємозв'язок економічного зростання, зайнятості та людського розвитку

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1.

Опрацювати лекційний матеріал, літературу за темою (тезисний конспект), на підставі чого підготуватись до семінарського заняття і бути готовим розкрити взаємозв'язок економічного зростання, зайнятості та людського розвитку.

Завдання 2.

Підготувати презентацію на тему: Сучасні тенденції зайнятості та безробіття в Україні.

Методичні рекомендації до виконання самостійної роботи

Для підготовки презентації (не менше 10 слайдів) варто скористатися статистичною інформацією щодо стану ринку праці України, висвітленою на сайті Державної служби статистики України у розділі "Демографічна та соціальна статистика / Ринок праці" (посилання <http://www.ukrstat.gov.ua/>), а також Державної служби зайнятості (посилання <https://www.dcz.gov.ua/>) у розділі "Аналітика та статистика".

Обґрунтувати взаємозв'язок зайнятості та безробіття з можливостями людського розвитку.

Тема 9. Рівень та якість життя як складові людського розвитку

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1.

Опрацювати лекційний матеріал, літературу за темою (тезисний конспект), на підставі чого підготуватись до семінарського заняття і бути готовим розкрити зміст категорій рівень та якість життя як складових людського розвитку, особливості їх формування в сучасних умовах.

Завдання 2.

З метою з'ясування сутності та ролі державних соціальних стандартів та державних соціальних гарантій у забезпеченні людського розвитку опрацювати Закон України “Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії”.

Завдання 3.

Розрахувати рівень бідності за відносним критерієм за витратами за умови, що чисельність бідного населення за відносним критерієм за витратами у 2015 році становила 8 912 646 осіб. Загальна чисельність населення України – 38 982 520 осіб.

Завдання 4.

Розрахувати глибину бідності, якщо відомо, що у 2015 році межа бідності за відносним критерієм за витратами становила – 1560 грн, середній дефіцит доходу бідного населення у розрахунку на одну умовну особу – 308,5 гривень.

Методичні рекомендації до виконання самостійної роботи

Опрацювати Закон України “Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії” (посилання <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14#Text>). Підготувати тезисний конспект розділу 1 Загальні положення із зазначенням визначень основних термінів і понять, мети встановлення державних соціальних стандартів і нормативів, принципів їх формування.

Бідність – це неможливість підтримувати спосіб життя, притаманний конкретному суспільству в конкретний період.

Рівень бідності (P_0) розраховується за формулою:

$$P_0 = \frac{Q}{n} \times 100 \%,$$

де Q – чисельність населення, що визнається бідним відповідно до прийнятої межі бідності,

n – загальна чисельність населення України, яке проживає в домогосподарствах (далі – загальна чисельність населення України).

Дані про рівень бідності наводяться з одним десятковим знаком після коми.

Глибина бідності (P_1) розраховується як відношення величини середнього дефіциту доходу до межі бідності за відповідним критерієм за формулою:

$$P_1 = \frac{D}{Z} \times 100 \%,$$

де D – середній дефіцит доходу бідного населення,

Z – межа бідності за відповідним критерієм.

Глибина бідності може приймати значення від 0 до 100 відсотків.

$P_1 = 0$, якщо середній рівень доходів (витрат) бідного населення збігається з межею бідності, тобто бідність відносно даної межі відсутня.

$P_1 = 100$, якщо у бідного населення повністю відсутні доходи (витрати).

Тобто, чим вище значення глибини бідності, тим більше коштів потрібно в середньому на одну бідну особу для наближення її доходів (витрат) до межі бідності.

Дані про глибину бідності наводяться з одним десятковим знаком після коми.

Тема 10. Роль гендерного розвитку у реалізації концепції людського розвитку

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1.

Опрацювати лекційний матеріал, літературу за темою (тезисний конспект), на підставі чого підготуватись до семінарського заняття і бути готовим розкрити сутність та роль гендерного розвитку у реалізації концепції людського розвитку.

Завдання 2.

Підготувати інформацію про історію розвитку гендерного законодавства в Україні.

Методичні рекомендації до виконання самостійної роботи

Матеріал для виконання завдання слід шукати в науковій літературі за темою самостійної роботи, а також доцільно скористатися матеріалами Міністерства юстиції України за посиланням https://minjust.gov.ua/m/str_11921.

Тема 11. Сталий людський розвиток як мета соціально-економічної політики. Людський розвиток в умовах воєнних дій та надзвичайного стану

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1.

Опрацювати лекційний матеріал, літературу за темою, на підставі чого підготуватись до семінарського заняття і бути готовим розкрити питання теми

Завдання 2.

Здійснити пошук, підбір та підготувати короткий огляд наукової літератури за темою самостійної роботи. У завданні слід відобразити визначення категорії “сталий розвиток” у наукових джерелах різними авторами (4-5 джерел).

Завдання 3.

У письмовій формі викласти своє бачення перспектив та напрямів людського розвитку в Україні у повоєнний час. Кількість сторінок довілька.

1.5 Індивідуальні завдання

Методичні рекомендації до виконання індивідуального завдання (реферату)

1.5.1. Мета і завдання індивідуальної роботи

Індивідуальна робота є невід’ємною складовою частиною навчального процесу і являє собою важливу форму самостійної роботи студентів з вивчення дисципліни “Людський розвиток”.

Виконання індивідуальної роботи має на меті, з одного боку, більш глибоке вивчення проблем функціонування соціально-економічної системи, з іншого боку, вироблення у студентів навичок наукового дослідження, економічного мислення.

Індивідуальна робота відображає рівень теоретичних знань студента, отриманих в ході вивчення дисципліни, і здатність застосовувати їх для вирішення певних завдань.

Порядок виконання індивідуальної роботи:

1. Вибір теми, складання і затвердження плану.
2. Вивчення наукової літератури, статистичного матеріалу.
3. Написання індивідуальної роботи.
4. Оформлення індивідуальної роботи.
5. Захист індивідуальної роботи.

1.5.2. Основні вимоги до написання рефератів

Метою індивідуального домашнього завдання є глибоке опрацювання проблемних питань розвитку людського потенціалу в Україні.

Індивідуальна робота студента полягає у самостійному опрацюванні матеріалу за обраною темою, підготовці реферату, а також мультимедійному його представленні для наочного відображення результатів проведеного дослідження.

Тема обирається студентом з наведеного далі списку відповідно до номеру студента у списку групи. За бажанням студента тему можна обрати іншу за узгодженням з викладачем.

Самостійне опрацювання обраної теми передбачає детальне ознайомлення із теоретичним та СТАТИСТИЧНИМ МАТЕРІАЛОМ за темою, його систематизацію, аналіз.

Виконання даного виду самостійної роботи передбачає використання спеціальної, монографічної літератури, а також інших наукових матеріалів для проведення дослідження за обраною темою.

Джерелом статистичного матеріалу повинна слугувати Державна служба статистики України, а також її регіональні підрозділи, матеріали періодичних видань з досліджуваної проблематики в Україні та світі.

Використаний статистичний матеріал повинен мати чіткі посилання на джерело походження.

Метою використання статистичних даних за обраною темою (у динаміці за останні 5 років!) є з'ясування проблем, виявлення тенденцій та перспектив їх вирішення в Україні.

Відтак, в процесі виконання індивідуального завдання студент зобов'язаний не тільки досконало вивчити літературу, але й провести відповідну обробку отриманого матеріалу: порівняти факти, явища, встановити причинно-наслідкові зв'язки.

Рекомендований обсяг роботи – до 15 сторінок (крім додатків) друкованого тексту на аркушах паперу формату А-4.

Реферат повинен містити: титульну сторінку, зміст, вступ, викладення основного матеріалу, висновки, перелік посилань та додатки (при наявності).

При викладенні матеріалу необхідно наводити рисунки, схеми, графіки, таблиці та надавати пояснення щодо роботи з ними. Таблиці повинні містити найновіші дані з тієї чи іншої проблематики за останніх 3-5 років, з метою проведення їх аналізу та виявлення сучасних тенденцій з досліджуваного питання.

Вимоги до оформлення : поля: зліва – 25 мм, праворуч – 15 мм, зверху і знизу – по 20 мм. Розмір шрифту – 14, міжрядковий інтервал – 1,5. Вирівнювання – по ширині.

Тематика індивідуального домашнього завдання:

1. Рівень та якість життя населення як соціально-економічні категорії.
2. Соціальні інвестиції та людський розвиток.
3. Вплив освіти на розвиток людського потенціалу.
4. Гендерна диференціація та людський розвиток.
5. Вплив зайнятості населення на можливості людського розвитку.
6. Аналіз складових людського розвитку Хмельниччини.
7. Людський потенціал та охорона здоров'я.
8. Тривалість життя населення в контексті забезпечення людського розвитку.
9. Екологічна безпека та формування і розвиток людського потенціалу.
10. Бідність як головна перешкода людському розвитку.
11. Культурний розвиток як складова розвитку людського потенціалу.
12. Роль професійної підготовки у забезпеченні людського розвитку.
13. Роль дошкільної освіти у формуванні людського потенціалу.
14. Людський потенціал та охорона здоров'я.
15. Вплив професійної орієнтації населення на людський розвиток.
16. Соціальні стандарти, рівень життя та людський розвиток.
17. Тривалість життя населення в контексті забезпечення людського розвитку.
18. Роль ООН у формуванні концепції людського розвитку.
19. Національна методика побудови індексу людського розвитку.
20. Доходи населення і можливості людського розвитку.
21. Соціальний капітал в контексті сталого людського розвитку.
22. Аналіз екологічної ситуації на Хмельниччині як фактору впливу на розвиток людського потенціалу.
23. Пріоритети людського розвитку у світі.
24. Проблеми гендерної диференціації та людський розвиток.
25. Пріоритети людського розвитку в Україні з позиції втрат, спричинених воєнними діями .

1.6. Підсумковий контроль

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі заліку з виконанням 30 тестових завдань за темами навчальної дисципліни.

1.6.1. Питання для підсумкового контролю

1. Мета, завдання та предмет вивчення дисципліни “Людський розвиток”.
2. Інформаційна база вивчення дисципліни “Людський розвиток”.
3. Взаємозв’язок дисципліни з іншими дисциплінами та науками.
4. Концепція людського капіталу.
5. Людський капітал як реалізована, активна частина людського потенціалу.
6. Інвестиції в людський капітал.
7. Рівні людського капіталу (особистісний, мікро- і макроекономічний рівні)
8. Втрати при формуванні людського капіталу (Моральні, прямі матеріальні витрати)
9. Сутність концепції людського розвитку
10. Виникнення концепції людського розвитку.
11. Розвиток людського потенціалу як мета і критерій суспільного прогресу.
12. Поширення ідей та практика людського розвитку у світі.
13. Доповіді про людський розвиток
14. Програма розвитку Організації Об’єднаних Націй (ПРООН)
15. Вибір і кількісне представлення основних вимірів людського розвитку.
16. Методика розрахунку Індексу людського розвитку.
17. Складові людського розвитку.
18. Довголіття як вимір людського розвитку.
19. Індекс людського розвитку.
20. Індекс грамотності дорослого населення.
21. Індекс охоплення навчанням.
22. Індекс рівня освіти.
23. Індекс скоригованого реального ВВП на душу населення.
24. Індекс тривалості життя.
25. Матеріальний рівень життя як вимір людського розвитку.
26. Освіченість як вимір людського розвитку.
27. Рівень грамотності дорослого населення.
28. Середня очікувана тривалість життя при народженні.
29. Особливості національної методики побудови індексу людського розвитку.
30. Динаміка індексу людського розвитку та його складових в Україні.
31. Вплив здоров'я і довголіття на людський розвиток.
32. Сутність поняття «здоров'я».
33. Концепція епідеміологічного переходу.
34. Державна політика в галузі охорони здоров'я
35. Екзогенна смертність.
36. Ендогенна смертність.
37. Квазіендогенна смертність.
38. Очікувана тривалість життя при народженні.
39. Рівень смертності населення.
40. Система охорони здоров'я.
41. Соціально-економічні детермінанти стану здоров'я населення.
42. Стан навколишнього середовища як чинник погіршення стану здоров'я.
43. Теорія епідеміологічного переходу.
44. Традиційний тип смертності.
45. Роль системи охорони здоров'я у формуванні рівня здоров'я населення.
46. Проблеми сучасного способу життя як фактору впливу на стан здоров'я населення.

47. Стан здоров'я і рівень смертності населення України.
48. Напрямки покращення рівня здоров'я в Україні.
49. Освіта як чинник людського розвитку, формування людського капіталу та економічного зростання.
50. Сутність безперервної освіти. Освіта дорослих.
51. Загальноосвітні програми освіти.
52. Освітні ступені вищої освіти.
53. Первинна освіта.
54. Професійна освіта.
55. Професійна підготовка.
56. Підвищення кваліфікації.
57. Система освіти.
58. Вплив рівня освіти на зайнятість населення.
59. Рівень освіти населення України.
60. Інтелектуальний потенціал суспільства.
61. Активна політика зайнятості.
62. Державне регулювання зайнятості.
63. Економічне зростання. Забезпечення зайнятості.
64. Збалансованість між пропозицією робочої сили та попитом на неї.
65. Сутність інтервенційних робіт.
66. Контракти тимчасового найму.
67. Організація громадських робіт.
68. Пасивна політика зайнятості.
69. Програми сприяння продуктивній зайнятості населення.
70. Продуктивна зайнятість населення.
71. Створення нових економічно ефективних робочих місць.
72. Зв'язок продуктивної зайнятості з економічним зростанням та людським розвитком.
73. Принципи стратегії зайнятості, яка сприяє людському розвитку.
74. Активна політика зайнятості як пріоритет економічної і соціальної політики держави.
75. Рівень життя і основні показники його виміру.
76. Сутність поняття "бідність".
77. Абсолютна бідність.
78. Відносна бідність.
79. Глибина бідності.
80. Державна політика подолання бідності.
81. Державна політика регулювання доходів.
82. Державні соціальні стандарти.
83. Державні соціальні гарантії.
84. Зміст коефіцієнту Джині.
85. Економічна нерівність.
86. Застійна бідність. Злиденність.
87. Майнове розшарування населення.
88. Програма боротьби з бідністю.
89. Стратегія подолання бідності
90. Якість життя.
91. Економічна нерівність.
92. Бідність як головна перешкода людському розвитку.
93. Сутність поняття "гендер".
94. Гендерна дискримінація.
95. Гендерна рівність.
96. Гендерна соціально-економічна нерівність.
97. Гендерна статистика.

98. Гендерний розвиток.
99. Гендерні відносини. Гендерні стереотипи.
100. Ідеал гендерної рівності.
101. Індикатори гендерної рівності.
102. Соціальна політика рівних можливостей.
103. Гендерна нерівність у людському розвитку.
104. Соціальний капітал в контексті сталого людського розвитку.
105. Війна і людський розвиток.

1.6.2. Структура залікового білета

Приклад залікового білету:

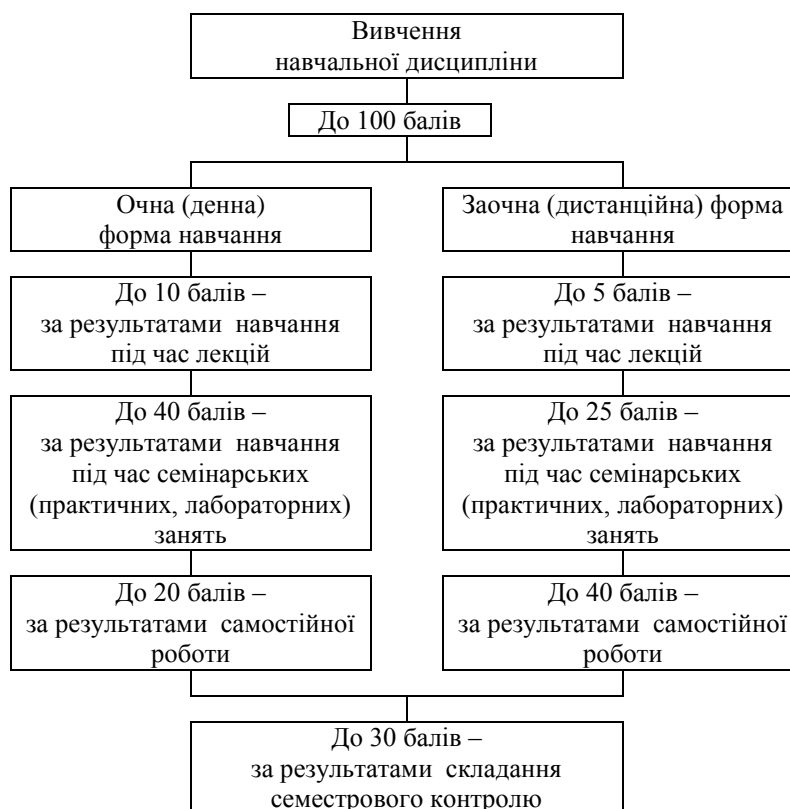
Оберіть одну правильну відповідь на тестові завдання:

1. Якість життя – це:
  - а) загальний добробут людей та суспільства, що окреслює негативні та позитивні риси життя;
  - б) економічна категорія, яка постійно еволюціонує та характеризує матеріальну та духовну комфортність існування людей;
  - в) ступінь відповідності умов і рівня життя науково обґрунтованим нормативам або визначеним стандартам
  - г) економічна категорія, яка постійно еволюціонує та характеризує загальний добробут людей та суспільства, що окреслює негативні та позитивні риси життя
2. Гендер це:
  - а) сукупність анатомо-фізіологічних ознак організму, що забезпечує відтворення потомства й дозволяє розрізнити в більшості організмів чоловічі й жіночі особини;
  - б) вид економічної ролі (набір норм, очікуваних діяльностей, атрибутів (характерних рис)), що є притаманними для чоловіків і жінок;
  - в) категорія, яка відображає соціальну стать, соціально обумовлену конструкцію, що ґрунтується на біологічних відмінностях між чоловіками й жінками;
  - г) прояв соціально-економічної диференціації населення, що зумовлює різні можливості самореалізації людей у суспільстві залежно від вікових ознак.

...
29. Основною метою людського розвитку є:
  - а) економічне зростання;
  - б) стале зростання якості життя всього населення;
  - в) підвищення заробітної плати;
  - г) можливість кар'єрного зростання.
30. Діяльність з використанням електронних інформаційних ресурсів у сфері охорони здоров'я та забезпечення оперативного доступу медичних працівників та пацієнтів до них – це:
  - а) мобільна медицина;
  - б) електронна медицина;
  - в) електронні медичні картки;
  - г) спеціалізовані інформаційні системи.

2. Схема нарахування балів

2.1. Нарахування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

2.2. Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій з навчальної дисципліни, обчислюється у пропорційному співвідношенні до кількості відвіданих лекцій і кількості лекцій, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатком 1 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права (затвердженого 28 серпня 2020 року, протокол № 1).

З навчальної дисципліни «Людський розвиток» передбачено проведення 11 лекційних занять. Отже, студент може набрати під час лекцій таку кількість балів (табл. 6).

Таблиця 6

Розподіл балів для лекцій з навчальної дисципліни «Людський розвиток»

№ з/п	Форма навчання	Кількість лекцій за планом	Кількість відвіданих лекцій										
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.	Денна	11	0,9	1,8	2,7	3,6	4,5	5,5	6,4	7,3	8,2	9,1	10,0

2.3. З навчальної дисципліни «Людський розвиток» для студентів денної форми навчання передбачено проведення 10 семінарських занять.

За результатами семінарського заняття кожному студенту до відповідного документа обліку успішності виставляється кількість балів від 0 до 5 числом, кратним 0,5, яку він отримав протягом заняття.

Критерії поточного оцінювання знань студентів наведені у п. 4.3.8. Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Юзькова, (затвердженого 28 серпня 2020 року, протокол № 1).

2.4. Обсяг балів за самостійну роботу з навчальної дисципліни «Людський розвиток» розподіляється пропорційно за виконання 11 завдань по кожній темі та складає не більше 1 балу за одне завдання.

Індивідуальне завдання виконане за пропонованою тематикою оцінюються окремо та складає не більше 9 балів. Загалом за виконання самостійної роботи студент денної форми навчання може одержати максимальну кількість балів 20 балів.

Перерозподіл балів, в межах максимальної кількості їх одержання за виконання самостійну роботу, наведено в табл. 7.

Таблиця 7

Розподіл балів для самостійної роботи з навчальної дисципліни «Людський розвиток»

№ з/п	10 тем	Номер теми											Усього балів
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
1.	Максимальна кількість балів за самостійну роботу												
	денна форма навчання	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
2.	Максимальна кількість балів за індивідуальне завдання												
	денна форма навчання	9											9
3.	Усього балів												20
	денна форма навчання												20

2.5. За семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового заліку з навчальної дисципліни «Людський розвиток», студент денної форми навчання може максимальну кількість балів 30 балів. Шкала визначення кількості балів та критерії оцінювання знань за результатами семестрового контролю, подана у табл. 4.6 підпункту 4.5.1 Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Юзькова (затвердженого 28 серпня 2020 року, протокол № 1).

Кількість балів в межах максимальної кількості одержання їх кількості за надані студентами відповіді наведено в табл. 8.

Таблиця 8

Розподіл балів для семестрового контролю з навчальної дисципліни «Людський розвиток»

Алгоритм нарахування балів	Балів
Максимальна кількість балів за відповідь на тестові завдання	30,0
Усього балів	30,0

3. Рекомендовані джерела

Тема 1

1. Тимошенко Л. М., Сардак С. Е., Більська О. В. Людський розвиток : навч. посіб. Донецьк : Вид-во ДНУ, 2010. 107 с.
2. Грیشнова О. А. Людський розвиток : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2006. 308 с.
3. Петрова І. Л. Стратегічне управління людськими ресурсами : навч. посіб. К. : КНЕУ, 2013. 466 с.
4. Зайченко О. І., Кузнецова В. І. Управління людськими ресурсами: навч. пос. /за наук. ред. О. І. Зайченко. Івано Франківськ, «ЛілеяНВ», 2015. 232 с.
5. Кір'ян Т. Людський капітал в історії економічної думки. Економіка України. 2008. № 9. С. 64–73.

6. Людський розвиток в Україні: 2003 рік (колектив авторів) / Щорічна науково аналітична доповідь / За ред. Е.М. Лібанової. – К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень НАН України, Держкомстат України, 2004. – 194 с.
7. Суспільствознавство: Людина. Суспільство. Світ: навч. посіб. / В. Г. Городяненко, А. В. Демичева, О. В. Ходус, Л. І. Швидка; за ред. В. Г. Городяненка. – Д. – Вид-во Дніпропетр. ун-ту, 2004. – 556 с.
9. Людський розвиток в Україні : можливості та напрями соціальних інвестицій (колективна науково-аналітична монографія) / За ред. Е. М. Лібанової. Київ : Ін-т демографії та соціальних досліджень НАН України, Держкомстат України, 2006. 356 с.

Тема 2

1. Розвиток людського капіталу: на шляху до якісних реформ. Центр Разумкова https://razumkov.org.ua/uploads/article/2018_LUD_KAPITAL.pdf
2. Грیشнова О. А. Людський капітал : формування в системі освіти і професійної підготовки. Київ : Знання, КОО, 2001. 254с.
3. Кір'ян Т. Людський капітал в історії економічної думки Економіка України. 2008. № 9. С. 64–73.
4. Людський розвиток в Україні: 2003 рік (колектив авторів) / Щорічна науково-аналітична доповідь / За ред. Е.М. Лібанової. – К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень НАН України, Держкомстат України, 2004. – 194 с.
5. Петрова І. Л. Стратегічне управління людськими ресурсами : навч. посіб. К. : КНЕУ, 2013. 466 с.
6. Людський розвиток в Україні: соціальні та демографічні чинники модернізації національної економіки [Електронний ресурс] / Режим доступу : http://www.idss.org.ua/monografii/Lud_Rozv_2012.pdf
7. Економіка праці та соціально-трудова відносина: практикум. Навч. посібник [М.В. Семикіна, М.В. Бугаєва, Л.Д. Запирченко та ін.]. За наук. ред. д-ра екон. наук, проф. Семикіної М.В. Кропивницький: Видавець Лисенко В.Ф., 2020. 228 с.
8. Економіка праці та соціально-трудова відносина : практикум для студентів економічних спеціальностей. Харків : НФаУ. 2018. 186 с.
9. Єсінова Н.І. Економіка праці та соціально-трудова відносина : навч.-метод. посібник / Н. І. Єсінова. Харків : ХДУХТ, 2017. 189 с.

Тема 3

1. Людський розвиток в Україні: 2003 рік (колектив авторів) / Щорічна науково аналітична доповідь / За ред. Е.М. Лібанової. – К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень НАН України, Держкомстат України, 2004. – 194 с.
2. Тимошенко Л. М., Сардак С. Е., Більська О. В. Людський розвиток : навч. посіб. Донецьк : Вид-во ДНУ, 2010. 107 с.
3. Грیشнова О. А. Людський розвиток : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2006. 308 с.
4. Петрова І. Л. Стратегічне управління людськими ресурсами : навч. посіб. К. : КНЕУ, 2013. 466 с.
5. Зайченко О. І., Кузнецова В. І. Управління людськими ресурсами: навч. пос. /за наук. ред. О. І. Зайченко. Івано Франківськ, «ЛілеяНВ», 2015. 232 с.
6. Економіка праці та соціально-трудова відносина: практикум. Навч. посібник [М.В. Семикіна, М.В. Бугаєва, Л.Д. Запирченко та ін.]. За наук. ред. д-ра екон. наук, проф. Семикіної М.В. Кропивницький: Видавець Лисенко В.Ф., 2020. 228 с.
7. Економіка праці та соціально-трудова відносина : практикум для студентів економічних спеціальностей. Харків : НФаУ. 2018. 186 с.
8. Єсінова Н.І. Економіка праці та соціально-трудова відносина : навч.-метод. посібник / Н. І. Єсінова. Харків : ХДУХТ, 2017. 189 с.
9. Кравець І. М. Управління трудовим потенціалом : навч. посібник. Хмельницький, ФОП Цюпак . 2015. 424 с

Тема 4

1. Тимошенко Л. М., Сардак С. Е., Більська О. В. Людський розвиток : навч. посіб. Донецьк : Вид-во ДНУ, 2010. 107 с.
2. Грішнова О. А. Людський розвиток : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2006. 308 с.
3. Петрова І. Л. Стратегічне управління людськими ресурсами : навч. посіб. К. : КНЕУ, 2013. 466 с.
4. Зайченко О. І., Кузнецова В. І. Управління людськими ресурсами: навч. пос. /за наук. ред. О. І. Зайченко. Івано Франківськ, «ЛілеяНВ», 2015. 232 с.
5. Доповідь про стан людського розвитку за 2019 рік За межами доходів, за межами середніх показників, за межами проблем сьогодення: нерівність у стані людського розвитку в XXI сторіччі. Режим доступу: [file:///C:/Users/krave/Downloads/hdr_2019_overview_-_ukrainian%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/krave/Downloads/hdr_2019_overview_-_ukrainian%20(1).pdf)
6. Людський розвиток в Україні: соціальні та демографічні чинники модернізації національної економіки [Електронний ресурс] / Режим доступу : http://www.idss.org.ua/monografii/Lud_Rozv_2012.pdf
7. Українське суспільство: моніторинг соціальних змін. Випуск 3 (17) / Головні редактори д.екон.н. В.М.Ворона, д.соціол.н. М.О.Шульга. Київ : Інститут соціології НАН України, 2016. 550 с.
8. Людський розвиток в Україні. Модернізація соціальної політики: регіональний аспект (колективна монографія) / за ред. Е.М. Лібанової; Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. К., 2015. 356 с.
9. Людський розвиток в Україні : можливості та напрями соціальних інвестицій (колективна науково-аналітична монографія) / За ред. Е. М. Лібанової. Київ : Ін-т демографії та соціальних досліджень НАН України, Держкомстат України, 2006. 356 с.

Тема 5

1. Регіональний людський розвиток. Статистичний збірник. Державна служба статистики України, 2018. http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/09/zb_rlr2017_pdf.pdf
2. Методика вимірювання регіонального людського розвитку / за ред. Лібанової Е.М. К.: Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи, 2012. 50 с
3. Макарова О. В. Вимірювання людського розвитку в регіонах України: методологічні аспекти та оцінка результатів. Економіка України. 2015. № 3. 41-53
4. Тимошенко Л. М., Сардак С. Е., Більська О. В. Людський розвиток : навч. посіб. Донецьк : Вид-во ДНУ, 2010. 107 с.
5. Грішнова О. А. Людський розвиток : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2006. 308 с.
6. Петрова І. Л. Стратегічне управління людськими ресурсами : навч. посіб. К. : КНЕУ, 2013. 466 с.
7. Зайченко О. І., Кузнецова В. І. Управління людськими ресурсами: навч. пос. /за наук. ред. О. І. Зайченко. Івано Франківськ, «ЛілеяНВ», 2015. 232 с.
8. Доповідь про стан людського розвитку за 2019 рік За межами доходів, за межами середніх показників, за межами проблем сьогодення: нерівність у стані людського розвитку в XXI сторіччі. Режим доступу: [file:///C:/Users/krave/Downloads/hdr_2019_overview_-_ukrainian%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/krave/Downloads/hdr_2019_overview_-_ukrainian%20(1).pdf)
9. Ольвінська, Ю. О., Самотоєнкова, О. В.Регіональні особливості людського розвитку в Україні.Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. праць. За ред. М. І. Зверякова (голов. ред.) та ін. Одеса : Одеський національний економічний університет. 2020. No1(72). С. 72–83

Тема 6

1. Мезенцева Н.І., Батиченко С.П., Мезенцев К.В. Захворюваність і здоров'я населення в Україні: суспільно-географічний вимір : монографія. К.: ДП «Прінт Сервіс», 2018. 136 с.

2. Рингач Н.О. Охорона здоров'я : необхідність змін і напрями реалізації принципів соціальної ринкової економіки. В: Соціальна ринкова економіка : орієнтири для євроінтеграційних трансформацій України / за ред. Є. Ніколаєва; Фонд Конрада Аденауера (KAS Policy Paper 25). - Київ, 2015. - С. 34—40.
3. Тимошенко Л. М., Сардак С. Е., Більська О. В. Людський розвиток : навч. посіб. Донецьк : Вид-во ДНУ, 2010. 107 с.
4. Грішнова О. А. Людський розвиток : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2006. 308 с.
5. Людський розвиток в Україні: соціальні та демографічні чинники модернізації національної економіки [Електронний ресурс] / Режим доступу : http://www.idss.org.ua/monografii/Lud_Rozv_2012.pdf
6. Людський розвиток в Україні: трансформація рівня життя та регіональні диспропорції. Колективна монографія. Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України / Режим доступу : <http://www.idss.org.ua/>
7. Людський розвиток в Україні. Модернізація соціальної політики: регіональний аспект (колективна монографія) / за ред. Е.М. Лібанової; Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. К., 2015. 356 с.
8. Петрова І. Л. Стратегічне управління людськими ресурсами : навч. посіб. К. : КНЕУ, 2013. 466 с.
9. Зайченко О. І., Кузнецова В. І. Управління людськими ресурсами: навч. пос. /за наук. ред. О. І. Зайченко. Івано Франківськ, «ЛілеяНВ», 2015. 232 с.
10. Свінцицький А. С. Здоров'я населення як важливий чинник державотворення та національної безпеки. Практикуючий лікар, №2, 2013. www.likar-praktik.kiev.ua
11. Проект Національної стратегії побудови нової системи охорони здоров'я в Україні на період на період 2015-2025. [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://healthsag.org.ua/wp-content/uploads/2014/11/Proekt-Strategiyi-reformi_OZ.pdf

Тема 7

1. Глобальні тенденції і проблеми розвитку освіти: наслідки для України". Аналітична записка Національний інститут стратегічних досліджень <http://old2.niss.gov.ua/articles/1537/>
2. Дуальна освіта: інституціональні особливості реалізації в Україні: кол. моногр./ В.М. Новіков, Ю.О. Каряїн, В.В. Черніченко / за наук. ред. д.е.н., проф. В. Новікова, д.е.н., проф. З. Сіройча, д.е.н., проф. Г. Собчука- Київ-Варшава, 2020. 79 с.
3. Тимошенко Л. М., Сардак С. Е., Більська О. В. Людський розвиток : навч. посіб. Донецьк : Вид-во ДНУ, 2010. 107 с.
4. Грішнова О. А. Людський розвиток : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2006. 308 с.
5. Грішнова О. А. Людський капітал : формування в системі освіти і професійної підготовки. Київ : Знання, КОО, 2001. 254с.
6. Петрова І. Л. Стратегічне управління людськими ресурсами : навч. посіб. К. : КНЕУ, 2013. 466 с.
7. Зайченко О. І., Кузнецова В. І. Управління людськими ресурсами: навч. пос. /за наук. ред. О. І. Зайченко. Івано Франківськ, «ЛілеяНВ», 2015. 232 с.
8. Доповідь про стан людського розвитку за 2019 рік За межами доходів, за межами середніх показників, за межами проблем сьогодення: нерівність у стані людського розвитку в XXI сторіччі. Режим доступу: [file:///C:/Users/krave/Downloads/hdr_2019_overview_-_ukrainian%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/krave/Downloads/hdr_2019_overview_-_ukrainian%20(1).pdf)
7. Людський розвиток в Україні : можливості та напрями соціальних інвестицій (колективна науково-аналітична монографія) / За ред. Е. М. Лібанової. Київ : Ін-т демографії та соціальних досліджень НАН України, Держкомстат України, 2006. 356 с.

Тема 8

1. Економічна ефективність vs соціальна справедливість: пріоритети розвитку України на етапі подолання кризи : кол. моногр. НАН України, Секція суспільних і гуманітарних наук. Київ, 2019. 350 с.
2. Тимошенко Л. М., Сардак С. Е., Більська О. В. Людський розвиток : навч. посіб. Донецьк : Вид-во ДНУ, 2010. 107 с.
3. Грیشнова О. А. Людський розвиток : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2006. 308 с.
4. Зайченко О. І., Кузнецова В. І. Управління людськими ресурсами: навч. пос. /за наук. ред. О. І. Зайченко. Івано Франківськ, «ЛілеяНВ», 2015. 232 с.
5. Петрова І. Л. Стратегічне управління людськими ресурсами : навч. посіб. К. : КНЕУ, 2013. 466 с.
6. Економіка праці та соціально-трудова відносини: практикум. Навч. посібник [М.В. Семикіна, М.В. Бугаєва, Л.Д. Запирченко та ін.]. За наук. ред. д-ра екон. наук, проф. Семикіної М.В. Кропивницький: Видавець Лисенко В.Ф., 2020. 228 с.
7. Економіка праці та соціально-трудова відносини : практикум для студентів економічних спеціальностей. Харків : НФаУ. 2018. 186 с.
8. Єсінова Н.І. Економіка праці та соціально-трудова відносини : навч.-метод. посібник / Н. І. Єсінова. Харків : ХДУХТ, 2017. 189 с.

Тема 9

1. Людський розвиток в Україні. Оцінка та прогноз рівня життя населення: кол. моногр. За ред. Е.М. Лібанової; НАН України, Ін-т демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи. Київ, 2019. 270 с.
2. Libanova E., Osaulenko O. & Cherenko L. Assessment of Quality of Life in Ukraine on the Basis of Subjective Indicators of Well-being: monograph = Оцінка якості життя в Україні на основі суб'єктивних показників добробуту: монографія. Warsaw. RS Global Sp. z O.O., 2020. 361 p.
3. Людський розвиток в Україні: трансформація рівня життя та регіональні диспропорції. Колективна монографія. Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України / Режим доступу : <http://www.idss.org.ua/>
4. Вплив коронавірусної кризи на бідність: перші наслідки для України / Черенько Л.М., Полякова С.В., Шишкін В.С., Реут А.Г., Васильєв О.А., Когатько Ю.Л., Заяць В.С., Клименко Ю.А., Новосільська Т.В.; Нац. акад. наук. Укр., Ін-т демогр. та соц. дослідж. ім. М.В. Птухи. Електронне видання. Київ, 2020. Об'єм даних 1,45 МБ
5. Тимошенко Л. М., Сардак С. Е., Більська О. В. Людський розвиток : навч. посіб. Донецьк : Вид-во ДНУ, 2010. 107 с.
6. Грیشнова О. А. Людський розвиток : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2006. 308 с.
7. Людський розвиток в Україні. Модернізація соціальної політики: регіональ- ний аспект (колективна монографія) / за ред. Е.М. Лібанової; Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. К., 2015. 356 с.
8. Людський розвиток в Україні: соціальні та демографічні чинники модернізації національної економіки [Електронний ресурс] / Режим доступу : http://www.idss.org.ua/monografii/Lud_Rozv_2012.pdf
9. Доповідь про стан людського розвитку за 2019 рік За межами доходів, за межами середніх показників, за межами проблем сьогодення: нерівність у стані людського розвитку в ХХІ сторіччі. Режим доступу: [file:///C:/Users/krave/Downloads/hdr_2019_overview_-_ukrainian%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/krave/Downloads/hdr_2019_overview_-_ukrainian%20(1).pdf)
10. Людський розвиток в Україні: 2003 рік (колектив авторів). Щорічна науково-аналітична доповідь / За ред. Е.М. Лібанової. К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень НАН України, Держкомстат України, 2004.194 с.
11. Оцінка ефективності програм соціальної підтримки за даними спеціального опитування населення. Черенько Л.М., Полякова С.В., Шишкін В.С., Заяць В.С., Когатько Ю.Л., Васильєв О.А. Реут А.Г., Клименко Ю.А.; Нац. акад. наук. Укр., Ін-т демогр. та соц. дослідж. ім. М.В. Птухи. Електронне видання. Київ, 2020. <https://idss.org.ua/public>

Тема 10

1. Герасименко А. Гендерна рівність та відповідь на домашнє насильство. <https://idss.org.ua/public>
2. Посібник з питань гендерного насильства, що зачіпає молодь. Ел. версія: www.youth-worker.org.ua.
3. Українське суспільство: моніторинг соціальних змін. Випуск 3 (17) / Головні редактори д.екон.н. В.М.Ворона, д.соціол.н. М.О.Шульга. Київ : Інститут соціології НАН України, 2016. 550 с.
4. Доповідь про стан людського розвитку за 2019 рік За межами доходів, за межами середніх показників, за межами проблем сьогодення: нерівність у стані людського розвитку в XXI сторіччі. Режим доступу: [file:///C:/Users/krave/Downloads/hdr_2019_overview_-_ukrainian%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/krave/Downloads/hdr_2019_overview_-_ukrainian%20(1).pdf)
5. Тимошенко Л. М., Сардак С. Е., Більська О. В. Людський розвиток : навч. посіб. Донецьк : Вид-во ДНУ, 2010. 107 с.
6. Грішнова О. А. Людський розвиток : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2006. 308 с.
7. Зайченко О. І., Кузнецова В. І. Управління людськими ресурсами: навч. пос. /за наук. ред. О. І. Зайченко. Івано Франківськ, «ЛілеяНВ», 2015. 232 с.
8. Петрова І. Л. Стратегічне управління людськими ресурсами : навч. посіб. К. : КНЕУ, 2013. 466 с.
9. Економіка праці та соціально-трудоі відносини: практикум. Навч. посібник [М.В. Семикіна, М.В. Бугаєва, Л.Д. Запирченко та ін.]. За наук. ред. д-ра екон. наук, проф. Семикіної М.В. Кропивницький: Видавець Лисенко В.Ф., 2020. 228 с.

Тема 11

1. Показники для моніторингу стану досягнення Цілей сталого розвитку: методологія збору та розрахунку даних. Аналітичний звіт / GEF, UNDP в Україні. Київ, 2017. С. 62—63.
2. Організація Об'єднаних Націй Україна. Цілі сталого розвитку в Україні <https://ukraine.un.org/uk/sdgs>
3. Цілі сталого розвитку 2019. Моніторинговий звіт / Державний комітет статистики України. Київ. 2019. 92 с.
4. Сталий людський розвиток: забезпечення справедливості. Національна доповідь. [Електронний ресурс] / Режим доступу : http://www.idss.org.ua/monografii/Lud_Rozv_2012.pdf
5. Що таке цілі сталого розвитку? <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/sustainable-development-goals.html>
6. Лелеченко А. П. Феномен поняття “сталий розвиток” Державне управління: удосконалення та розвиток № 12, 2017 <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1649>
7. Жученко А.М. Поняття сталого розвитку в сучасній економіці. Глобальні та національні проблеми економіки. Випуск 13. 2016. С.431-434
8. Тимошенко Л. М., Сардак С. Е., Більська О. В. Людський розвиток : навч. посіб. Донецьк : Вид-во ДНУ, 2010. 107 с.
9. Грішнова О. А. Людський розвиток : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2006. 308 с.
10. Прогнозна оцінка рівня бідності в Україні у 2022 році за трьома сценаріями розвитку соціально-економічних процесів внаслідок російсько-української війни *Аналітична доповідь.* URL: <https://idss.org.ua/arhiv/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B3%D0%BD%D0%BE%D0%B7%20%D0%B1%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96%202022%20.pdf>
11. Як війна вплинула на економіку України. URL: <https://www.dw.com/uk/ak-vijna-vplivula-na-ekonomiku-ukraini/a-63093916>
12. Як після війни Україна має відновлювати економіку та бізнес. Велике дослідження. Forbes. URL: <https://forbes.ua/money/yak-pisslya-viyini-ukraina-mae-vidnovlyuvati-ekonomiku-ta-biznes-velike-doslidzhennya-deloitte-15122022-10501>

13. Лібанова Е. Скільки залишилось українців? Хто не повернеться? Яким буде українське суспільство та економіка? URL: <https://forbes.ua/war-in-ukraine/skilki-zalishilos-ukrainsiv-khto-ne-povernetsya-yakim-bude-ukrainske-suspilstvo-ta-ekonomika-intervyu-z-sotsiologineyu-elloyu-libanovoju-17012023-11104>
14. Повоєнне відродження України. Візія відділення економіки Національної академії наук України. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-preshall/3639057-povoenne-vidrodzenna-ukraini-vizia-viddilenna-ekonomiki-nacionalnoi-akademii-nauk-ukraini.html>
15. Економіка громад і регіонів в умовах воєнного стану та пріоритети їх повоєнного розвитку. Громадський простір. URL: <https://www.prostir.ua/?news=ekonomika-hromad-i-rehioniv-v-umovah-vojennoho-stanu-ta-priorytety-jih-povojennoho-rozvytku>

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. ПРОГРАМА РОЗВИТКУ ООН. Звіти про розвиток людини. <http://www.hdr.undp.org/>
2. Організація Об'єднаних Націй Україна <https://ukraine.un.org/uk/sdgs>
3. Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи Національної академії наук України: <https://idss.org.ua/index>
4. Інститут соціології НАНУ <http://www.i-soc.com.ua/institute/>
5. Офіційний портал Верховної Ради України <http://rada.gov.ua/> Офіційний портал Уряду України <https://www.kmu.gov.ua/ua>
6. Фонд демократичних ініціатив імені Ілька Кучеріва <http://dif.org.ua/>
7. Київський міжнародний інститут соціології <http://www.kiis.com.ua/>
8. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса НАН України <http://www.ipiend.gov.ua/index.php>
9. Центр економічних та політичних досліджень імені О. Разумкова <http://razumkov.org.ua/> UNDP Україна <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home.html>
10. Асоціація молодіжних центрів в Україні: www.youth-worker.org.ua
11. Державна служба статистики України <http://www.ukrstat.gov.ua/>
12. Головне управління статистики у Хмельницькій області: <http://www.km.ukrstat.gov.ua/ukr/index.htm>
13. Світова статистика в реальному часі [Електронний ресурс] : Режим доступу : <http://www.worldometers.info/uk/>
14. Населення Землі (в реальному часі) [Електронний ресурс] : Режим доступу :: <http://countrymeters.info/ru/World>

ОНОВЛЕНО :

Доцентка кафедри менеджменту, фінансів,
банківської справи та страхування,
кандидатка економічних наук, доцентка
22 серпня 2022 року

_____ Ірина КРАВЕЦЬ

СХВАЛЕНО

Рішення кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування
23 серпня 2022 року, протокол № 1.

Завідувачка кафедри, кандидатка економічних
наук, доцентка
23 серпня 2022 року

_____ Наталія ЗАХАРКЕВИЧ

Обліковий обсяг оновлення 0,3 ум.др.арк.